

V Divadle Aréna sa usadil Sklenený zverinec

Zora Handzová | Pravda | 11.03.2023

Táto hra je ilúzia, ale ja som opak kúzelníka. Ponúkam pravdu zabalenú v ilúzii - hovorí jedna z postáv hry Tennesseeho Williamsa Sklenený zverinec. Divadlo Aréna ju uvádza po viac ako dvojročnej pauze v priestoroch Divadla Pavla Országha Hviezdoslava. Majster psychologických hier napísal príbeh pre štyri postavy, ktoré v podaní vynikajúcich hercov oscilujú medzi tragikou a groteskou, ako život sám.

Veľké starosti v malej rodine

Rodina Wingfieldovcov je malá, tvorí ju matka Amanda (Emília Vášáryová), syn Tom (Alexander Bárta) a dcéra Laura (Ivana Uhlířová v alternácii s Terezou Marečkovou). Aj v malej rodine však môžu byť veľké starosti.

Laura nie je celkom zdravá – niekto by ju mohol vnímať ako autistku, iný aj ako fyzicky hendikepované dievča – no v každom prípade je iná ako všetky ostatné dievčatá. Žije vo svojom svete a ľudia ju stresujú, snaží sa im všemožne vyhýbať, a preto ani nedokončí obchodnú školu. Jej brat Tom pracuje v sklade, v prestávkach na škatule od topánok píše básne a po večeroch chodí do kina, kde žije životy iných. Nad celou rodinou drží ochrannú a zároveň trestajúcu ruku matka, žena, ktorá sa sama pasuje so životom, ako vie. Jej manžela a otca ich dvoch detí zväbili diaľky, už roky o ňom nevedia nič.

Matka sa snaží držať rodinu pokope, aj za cenu hádok, citového vydierania a vnučovania vlastnej vôle. Syn všetkých živí prácou, kde mu naprázdno uteká deň za dňom. Dcéra je ku všetkým láskavá, no pre bežný život „nepoužiteľná“, žije pod ich ochranou. Tak sú karty v ich životoch rozdané, ale nie naveky. Keď dievča neštuduje, treba ho aspoň vydať, usúdi matka a hneď aj podniká rúzne kroky. Na jej naliehanie syn Tom privedie domov svojho kolegu Jima (Tomáš Maštálir), aby ho zoznámili s Laurou. Lenže veci sa vyvinú celkom inak, ako by si kto z nich predstavoval.

Sklenený zverinec je krehký

Matka Amanda je príležitosťou pre skvelú Emíliu Vášáryovú, aby rozvinula svoj cit pre charakterové úlohy. „Je to dar boží, keď človek dostane Tennesseeho Williamsa. Nevie, či existuje autor, ktorý vie o ženskej duši viac a tak dobre jej rozumie,“ vyznala sa herečka. Pripomenula, že Williams túto roku napísal do neorealistického filmu pre svoju priateľku Annu Magniani, taliansku herečku, ktorá mala postihnuté dieťa a stvárnil ju aj mnohé americké herečky. Autobiografickým momentom v hre je Williamsova sestra, ktorá trpela schizofróniou.

„Matiek som na javisku hrala už aspoň päťdesiat. Táto matka je plná lásky, s ťažkým životným osudom, žena, ktorá žije sama a drží celú rodinu pokope,“ predstavila svoju postavu Emília Vášáryová. Komu bude Sklenený zverinec blízky? „Divákovi, ktorý má rád tragikomickú polohu nášho života, ktorú vedia zobrazit' len geniálni autori, ako je aj Williams. Pre hercov je dar stvárniť takéto veľké charaktery,“ dodáva. Divák sa nesie na vlne súhry všetkých účinkujúcich a so záujmom sleduje ich smutno-smiešne

počínanie, také pochopiteľné a také blízke. Aj mužské postavy v hre prechádzajú svojim vývojom. Syn Tom v podaní Alexandra Bártu sa potrebuje odpútať od priveľkej zodpovednosti, ktorú mu na plecia vložila veliteľská matka a nepriamo zraniteľná sestra. Cíti sa ako zaživa zatľčený v truhle a nevie, ako z toho von. Otec mu kedysi ukázal, ako sa dá zbaviť zodpovednosti – jednoducho odídete, ahojte a zbohom. Bude syn nasledovať otca? Tomov kolega a sestrin nádejný nápadník (Tomáš Mašťalír) vstupuje na scénu až v druhom dejstve so svojou empatiou a optimizmom – dokáže z nich kúsok odovzdať?

Dcéru Lauru bravúrne stvárňuje česká herečka Ivana Uhlířová (v alternácii s Terezou Marečkovou), ktorej rolu ponúkol režisér Martin Čičvák. Z javiska preto celkom prirodzene znie aj čeština. Pre herečku toto predstavenie znamená výnimočné stretnutie s intuitívnymi kolegami, postavu Laury vníma ako kompliment a radosť. „Laura je obhajoba iného uhla pohľadu. Jej pohľad je pravda a čistota, hoci my často považujeme za normálne to, čo normálne nie je,“ približuje svoju postavu Ivana Uhlířová.

Názov hry Sklenený zverinec odkazuje na Laurinu zbierku zvieracích postavičiek, ktoré jej prinášajú radosť. Svojim blízkym však venuje ešte väčšiu lásku a pozornosť, oni ju za odplatu berú takú, aká je. Tak ako sklo v jej zbierke, aj vzťahy v rodine sú krehké, no keď sa o ne staráme, sú číre a žiaria ako sklo. V Laurinom sklenenom zverinci je pritom jedna z postavičiek iná – a je to tá najvzácnejšia. Dokáže aj ona prijať svoju vlastnú hodnotu? Časť predstavenia sa odohráva v sklenenej izbe, cez ktorú do okolia preniká obraz aj zvuk akoby „spoza steny“. Možno tak hľadáme aj na svoje vlastné súžitie s blízkymi, vidíme, počujeme, no nie sme celkom účastní.

Sklenený zverinec Tennesseeho Williama patrí medzi najznámejšie hry svetovej drámy. Hercom ponúka veľké charaktery a divákovi v ich podaní nevšedný umelecký i ľudský zážitok.